

Sygn. akt II AKa 129/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 sierpnia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku w II Wydziale Karnym w składzie

Przewodniczący	SSA Andrzej Ulitko
Sędziowie	SSA Piotr Sławomir Niedzielak SSA Jerzy Szczurewski (spr.)
Protokolant	Magdalena Zabielska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Białymstoku – Beaty Kwiećkowskiej, delegowanej do Prokuratury Apelacyjnej

po rozpoznaniu w dniu 20 sierpnia 2015 r.

sprawy **H. N.**

o zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie

z powodu apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawczyni

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 22 maja 2015 r. sygn. akt II Ko 6/15

I. Utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok.

II. Kosztami sądowymi za postępowanie odwoławcze obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Pełnomocnik wnioskodawczyni H. N. na podstawie art. 8 ust. 1 w zw. z art. 8 ust. 4 i art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego wniósł o zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz Wnioskodawczyni odpowiedniej kwoty tytułem zadośćuczynienia motywowanego względami słuszności wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wydania orzeczenia do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wydanym w sprawie sygn. akt II Ko 6/15 wyrokiem z dnia 22 maja 2015r.:

I. Na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 3, z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego postępowanie umorzył.

II. Kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Apelację od powyższego wyroku złożył pełnomocnik wnioskodawczynie.

Zaskarżając orzeczenie w całości na podstawie art. 438 pkt 1 i 2 k.p.k. zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, a to art. 17§1 pkt 1 kpk, polegające na błędnym przyjęciu, że w niniejszej sprawie zachodzą przesłanki do stwierdzenia powagi rzeczy osądzonej, choć w rzeczywistości, z uwagi na istnienie przepisów szczególnych, o powadze rzeczy osądzonej nie może być mowy;

2. obrazę przepisów prawa materialnego w postaci art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (określanej dalej jako „ustawa rehabilitacyjna”) – poprzez jego wyłączne zastosowanie w sytuacji, w której w stosunku do wnioskodawczynie nie zostały użyte nadzwyczajne środki zaskarżenia warunkujące możliwość jego zastosowania tj. rewizja nadzwyczajna, kasacja lub wznowienie postępowania, a zatem nie została wypełniona dyspozycja ww. przepisu warunkująca możliwość jego zastosowania jako wyłącznej podstawy prawnej dochodzonego przez wnioskodawczynię zadośćuczynienia;

3. obrazę przepisów prawa materialnego w postaci art. 8 ust. 1 w zw. z art. 11 ust. 1 ustawy rehabilitacyjnej w zw. z art. 445§1 kc oraz art. 19 i art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – poprzez ich niezastosowanie i przyjęcie, iż roszczenia wnioskodawczynie zostały w pełni zaspokojone w toku postępowania toczącego się na gruncie przepisów kodeksu postępowania karnego, podczas gdy w istocie zasądzona na gruncie kpk kwota zadośćuczynienia nie uwzględniała nowych i istotnych dla rozmiaru krzywdy szczególnych okoliczności, które winny zostać uwzględnione przy wydawaniu wyroku w oparciu o przepisy ustawy rehabilitacyjnej tj. motywacji wnioskodawczynie o charakterze patriotycznym i niepodległościowym. W konsekwencji powyższe naruszenie doprowadziło do umorzenia postępowania o zasądzenie zadośćuczynienia uzupełniającego, w sytuacji, w której zasądzone na gruncie przepisów kpk zadośćuczynienie nie uwzględniało ww. okoliczności przy miarkowaniu jego wysokości, a ponadto wnioskodawczynie jako weteran walk o niepodległość podlega szczególnej opiece ze strony Państwa, z mocy normy art. 19 Konstytucji RP. Powyższe naruszenie doprowadziło również do naruszenia konstytucji zasady równości obywateli wobec prawa oraz równego traktowania przez władze publiczne, tj. art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Wskutek arbitralnego przyjęcia, że skoro wobec wnioskodawczynie prawomocne orzeczenie nie zostało wzruszone nadzwyczajnymi środkami zaskarżenia (rewizja nadzwyczajna, kasacja, wznowienie postępowania) to również na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy rehabilitacyjnej nie przysługuje wnioskodawczynie zadośćuczynienie, mimo iż podstawą prawną wniosku o zasądzenie uzupełniającego zadośćuczynienia był zarówno przepis art. 8 ust. 1 jak i ust. 4 ustawy rehabilitacyjnej.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 427§1 w zw. z art. 437§1 i 2 kpk i art. 440 kpk wniosł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania,

ewentualnie

w przypadku nieuwzględnienia powyższego wniosku o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od Zobowiązanego Skarbu Państwa na rzecz H. N. odpowiedniej kwoty tytułem zadośćuczynienia uzupełniającego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Apelacja pełnomocnika wnioskodawczynie jest bezzasadna i nie zasługuje na uwzględnienie.

Podając analizie zarzut z pkt. 1. apelacji bez wątpienia rację ma skarżący, że przepisy art. 8 oraz art. 11 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149 ze zm., dalej powoływana jako "ustawa rehabilitacyjna"), stanowią *lex specialis* w stosunku do przepisów Rozdziału 58 k.p.k. Ale już stwierdzenie, że w przedmiotowej sprawie

nie może być mowy o powadze rzeczy osądzonej z uwagi na istnienie tych właśnie przepisów szczególnych żadną miarą na podzielenie nie zasługuje.

Jako, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku, przy pełnym szacunku dla słuszności i trafności jego części konstytutywnej, zaledwie dotyka problemu w trosce o komunikatywność i zrozumienie decyzji Sądu Apelacyjnego celowe jest przypomnienie przebiegu zdarzeń prawno–procesowych dotyczących H. N..

I tak wobec wnioskodawczyni, w związku z postawionym jej zarzutem popełnienia przestępstwa z art. 282a § 1 k.k., stosowane było w okresie od 3 maja 1986 r. do 30 czerwca 1986 r. tymczasowe aresztowanie.

Postanowieniem z dnia 14 maja 1993 r. Prokurator Generalny na mocy art. 11 pkt 1 d.k.p.k. umorzył postępowanie wobec H. N. wobec nie popełnienia przez nią przestępstwa.

Zapis, odnośnie ujemnej przesłanki procesowej „czynu nie popełniono” zawarty w art. 11 pkt 1 d.k.p.k. jest identyczny w treści z zapisem tej przesłanki, zawartym w art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k. (ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r., Dz.U. Nr. 89, poz. 555 ze zm.).

Poza sporem zatem pozostaje, iż wnioskodawczyni posiadała uprawnienia by dochodzić od Skarbu Państwa należnych jej z tytułu oczywiście niesłusznego aresztowania roszczeń.

Inicjatywę taką podjęła i Postanowieniem z dnia 7 sierpnia 1995 r. na podstawie art. 487 § 4 d.k.p.k. i art. 488 § 2 d.k.p.k. Sąd Wojewódzki w Olsztynie zasądził na jej rzecz od Skarbu Państwa kwotę 1200 zł. tytułem odszkodowania i kwotę 2000 zł. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę z ustawowymi odsetkami wynikłe z oczywiście niesłusznego tymczasowego aresztowania.

Skarżący stwierdza, iż nowelizacja ustawy z dnia 19 września 2007 r. statuowała nowe roszczenie H. N., oparte na tzw. ustawie rehabilitacyjnej w jej nowym brzmieniu.

Bez wątplenia celem ustawy z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. z 2007 r. Nr 191, poz. 1372), która weszła w życie w dniu 18 listopada 2007 r. było rozszerzenie zakresu zastosowania ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. także na orzeczenia wydane po dniu 31 grudnia 1956 r., a przed dniem 31 grudnia 1989 r. i tym samym stworzenie uprawnień do dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia osobom, których dotknęły represje za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w okresie stanu wojennego, tj. po 13 grudnia 1981 r. Środkiem do jego realizacji była zmiana treści art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., który po nowelizacji otrzymał brzmienie: "Przepisy art. 8-10 mają odpowiednie zastosowanie również wobec osób, co do których zachodzą przesłanki do stwierdzenia nieważności orzeczenia, jeżeli oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono z powodów, o których mowa w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. i nie zostało prawomocnie zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie, a osoby te były zatrzymane lub tymczasowo aresztowane. Roszczenia o odszkodowanie i zadośćuczynienie nie przedawniają się". Co istotne, ale o tym niżej, przepisy art. 8-10 regulują zasady, w tym i w zależności od osoby uprawnionego, dochodzenia od Skarbu Państwa odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

W konsekwencji od dnia 18 listopada 2007 r., na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., odszkodowanie i zadośćuczynienie może uzyskać osoba, wobec której:

Po pierwsze: w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1989 r. zapadło orzeczenie o uniewinnieniu lub umorzeniu postępowania z powodów, o których mowa w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k., jeżeli zarzucany jej czyn był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Po drugie: zastosowano zatrzymanie lub tymczasowe aresztowanie.

Po trzecie: nie zapadało prawomocne orzeczenie o zasądzeniu odszkodowania i zadośćuczynienia.

Odnosząc powyższe rozważania do H. N. to stwierdzić należy, że bez wątplenia spełnia ona dwie pierwsze przesłanki.

Oдноśnie pierwszej z nich to w okresie stanu wojennego prowadziła działalność opozycyjną, tj. działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i tu generalnie Sąd Apelacyjny podziela wywody skarżącego co do tej okoliczności.

Oдноśnie drugiej to właśnie w związku z tą działalnością H. N. zarzucono popełnienie przestępstwa z art. 282a § 1 k.k., stosowano w okresie od 3 maja 1986 r. do 30 czerwca 1986 r. tymczasowe aresztowanie i w konsekwencji postanowieniem z dnia 14 maja 1993 r. Prokurator Generalny na mocy art. 11 pkt 1 d.k.p.k. umorzył postępowanie wobec H. N. wobec nie popełnienia przez nią przestępstwa. Jak wskazano wyżej art. 11 pkt 1 k.p.k. z 1969 r. jest wprost odpowiednikiem art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k.

Natomiast H. N. nie spełnia trzeciej z wyżej wymienionych przesłanek. Na jej rzecz bowiem **z tytułu oczywiście niesłusznego tymczasowego aresztowania** postanowieniem z dnia 7 sierpnia 1995 r. na podstawie art. 487 § 4 d.k.p.k. i art. 488 § 2 d.k.p.k. Sąd Wojewódzki w Olsztynie zasądził od Skarbu Państwa kwotę 1200 zł. tytułem odszkodowania i kwotę 2000 zł. tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę z ustawowymi odsetkami.

Zatem w oparciu o przepis art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., czego dowodzi powyższa analiza, nie jest możliwe zasądzenie uzupełniającego zadośćuczynienia.

Jak wskazano wyżej przepisy art. 8-10 przedmiotowej ustawy regulują zasady dochodzenia od Skarbu Państwa odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Poddajmy więc analizie, bo to jest istotą drugiego zarzutu apelacyjnego, przepis art. 8 ust. 4. W ocenie Sądu Okręgowego analiza tego przepisu nie daje podstawy do zasądzenia na rzecz wnioskodawczyni zadośćuczynienia. I bez wątplenia Sąd Okręgowy ma rację. W wypadku H. N. nie może mieć on zastosowania. Unormowanie zawarte w art. 8 ust. 4 ustawy lutowej odnosi się do osób, którym zasądzono odszkodowanie w trybie dawnej rewizji nadzwyczajnej lub wznowienia postępowania. Inaczej mówiąc przepis ten w zasadzie wyklucza możliwość wysuwania roszczeń przez osoby, którym zasądzono odszkodowanie w trybie nadzwyczajnych środków zaskarżenia, chyba że przemawiają za tym względy słuszności. Postanowienie z dnia 14 maja 1993 r. którym Prokurator Generalny na mocy art. 11 pkt 1 d.k.p.k. umorzył postępowanie wobec H. N. wobec nie popełnienia przez nią przestępstwa nie jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia. Jest wykorzystaniem uprawnień wynikających z art. 294 § 2 d.k.p.k. i nie może być utożsamiany ze wznowieniem postępowania. Skoro w wypadku H. N. nie mamy do czynienia z uzyskaniem odszkodowania w trybie nadzwyczajnych środków zaskarżenia to brak jest podstaw do analizy „względów słuszności” jako dodatkowej przesłanki. Jako, że „względy słuszności” stanowią jednak istotę 2 i 3 zarzutów nie sposób się do nich nie ustosunkować. Do „względów słuszności” należy niewątpliwie rażąca niewspółmierność poprzednio zasądzonych odszkodowania. Ale zdarzało się to w praktyce (i takie jest ratio legis tego przepisu) kiedy to w okresie PRL przy miarkowaniu odszkodowania sąd mógł brać pod uwagę trudną sytuację państwa i w konsekwencji osoby represjonowane (zrehabilitowane) uzyskały niskie wręcz symboliczne odszkodowania.

Analiza tych dwóch elementów uwidacznia więc ratio legis przepisu art. 8 ust. 4 i ewidentnie wskazuje, iż nie może on mieć zastosowania w niniejszej sprawie.

Reasumując w ocenie Sądu Apelacyjnego orzeczenie to, w analizowanym przypadku, stwarza stan powagi rzeczy osądzonej. Co by bowiem nie mówić na temat, tak podkreślanej przez skarżącego, ułomności ustawy to stwierdzić należy, iż „szanuje” ona zasadę braku możliwości dochodzenia przez tę samą stronę procesową, na podstawie tego samego tytułu prawnego dwóch roszczeń.

Pierwszy i jedyny taki tytuł stwarzało wydane przez Prokuratora Generalnego w dniu 14 maja 1993 r. postanowienie. Wnioskodawczyni na jego podstawie podjęła kroki do dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia. Zrealizowała więc regułę, którą określają przepisy kodeksu postępowania karnego. Odszkodowanie i zadośćuczynienie z tego tytułu było wnioskodawczyni należne i je z mocy orzeczenia Sądu Wojewódzkiego w Olsztynie otrzymała.

To orzeczenie stworzyło więc stan prawomocności, który nie pozwala uwzględnić wniosku, w którym na podstawie tej samej okoliczności - **stosowanego wobec wnioskodawczyni oczywiście niesłusznego tymczasowego aresztowania** - przy wykorzystaniu jednak przepisów innej szczególnej ustawy mogłoby dojść do rozstrzygnięcia o tym samym przedmiocie, a w konsekwencji zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia.

Z tych względów apelacji pełnomocnika wnioskodawczyni nie można było uwzględnić.

J.